

1925,50; (11) 296 51,1935,183–87; 725 18/7 1937; 65 16/8 1931; (12) 210 7/10 1952.

MOD SKADEDYR

Det har været en almindelig opfattelse, at tomater plantet mellem køkkenurter og frugttræer eller de frisk afskårne stængler og blade med deres lugt fordriver myrer og bladlus (1). Som potteplante holder den fluerne borte fra stuen (2); overskårne tomater i vindueskarmen værner mod hvepse (3); man gnider arme og ben med friske tomater for at holde myggene på afstand (Læsø o. 1900; 4).

LITTERATUR: (1) 515 1,1854,351f; 510 3,273; 512 1889,141; 165 3,1892,72 jf. 4,1893,56 og 8,1897,110; (2) 869 15,1918,45f; (3) 524 5/6 1960; (4) 634 17923.

POESI

Tomater hænger svulmende · og rødmende og ulmende · mod sommerhusets mur *Piet Hein* (1); tomaten glinser i sin kurv · som domens gloende prælat · når i sit røde festornat · han skrider over plænsens sol *Ludvig Holstein* (2).

LITTERATUR: (1) 361 1.saml.53; (2) 397d 31 sml. 417 nr. 10,1897.

Pigåble, *Datura stramonium*

Den 20–80 cm høje plante har gaffeldelte, udspærrede grene, groft tandede blade og juli-september i grenvinklerne store, hvide, foroven femfligede tagtblomster. Den valnødstore kapsel beklædt med pigge indeholder talrige brune frø. Temmelig sjælden omkring byer og på strandbredder. Dyrkes undertiden som prydblante.

Ved Rønne på Bornholm skal en stor forekomst være fundet efter at et tysk skib var strandet ud for stedet (1).

Pigåble 1768 ff, *elskovsvilje* 1768–1793, et udtræk blev (i Danmark?) anvendt af skøger som afrodisiakum (1768); *hekseurt* 1768–1838, *pindsvineknop* 1768–1834, *muldvarpeurt* 1768–1838, rodens lugt skal fordrive muldvarpe, *galurt* 1772–1850, gør gal = afsindig, *røgåble* 1774, se nedenfor, *stik-*, *tornåble* 1700-t, *pindsvineåble* 1829, *astmaurt* København 1800-t og *astmatobak* Jylland efter anvendelsen; *kæreståble* Århus-egnen o. 1870. (2).

LITTERATUR: 639 3, 1840–41,68; (2) 689 1,469f.

Pigåble. Flora Danica, 1761–1883.

Elskende par »på hjemvejen«. Træsnit af Knud Gamborg i Illustreret Tidende 3-11-1867.

LÆGEMIDLER

Planten er meget giftig. 1936 døde en toårig pige i Nordjylland efter at have spist frøene (1), en dreng blev forgiftet af at ryge bladene som tobak (2).

Som blødgørende omslag fordeler bladene mælken i kvindebryster, men giver ofte hudløshed; planten er krampestillende og anvendes mod epilepsi (o. 1800; 3); er anført i farmakopeen 1772. Hele planten knust og blandet med svinefedt tjener som salve på hæmorrhoider og brandsår (1837; 4). Røgen af tørrede pigæble- og følfodblade ledes i smertende hul tand (1842; 5), røg fra frøene lagt på en tørveglød indåndes for brystonde (MFyn; 6). De tørrede blade indgår i astmacigarer, -cigaretter og -pulvere samt lægemidler for søsyge, de pulveriserede frø i cynospiller mod hoste (7).

POESI

Fine blade, gennemsigtigt hvide · af lysende

skønhed, skælver som i længsel · mod mørkets sorte mystisk-dunkle side *Tove Ditlevsen* (8).

LITTERATUR: (1) 166 10/11 1936; (2) 65 2/10 1943; (3) 739 2,1800,120; 398 1806,211; (4) 718 1837, 137; (5) 82 104; (6) 634 12012; (7) 599b 2,437; 304 332,348; 227 1908,336 og 1934,612; 37 1927,397 og 1933,665; (8) 199 10.

Bulmeurt, *Hyoscyamus niger*

25–100 cm høj oftest toårig, kirtelhåret og stærktlugtende plante med bugtet-tandede eller -fligede blade og i juni–juli smudsiggule, violet netårede blomster. Frugten er omgivet af det stive, takkede blomsterbæger og åbner sig foroven ved et låg (buddike). Hist og her omkring beboede steder og på strandbredder.

Frøfund antyder, at planten i vikingetiden kan være ført til landet som lægeurt, og den er da